C/2025/3988

20.8.2025 г.

ПРЕПОРЪКА НА СЪВЕТА

от 8 юли 2025 година

относно икономическата, социалната, трудовата, структурната и бюджетната политика на Латвия

(C/2025/3988)

СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

като взе предвид Договора за функционирането на Европейския съюз, и по-специално член 121, параграф 2 и член 148, параграф 4 от него,

като взе предвид Регламент (ЕС) 2024/1263 на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2024 г. за ефективна координация на икономическите политики и за многостранно бюджетно наблюдение и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1466/97 на Съвета ([1]), и по-специално член 3, параграф 3 от него,

като взе предвид препоръката на Европейската комисия,

като взе предвид резолюциите на Европейския парламент,

като взе предвид заключенията на Европейския съвет,

като взе предвид становището на Комитета по заетостта,

като взе предвид становището на Икономическия и финансов комитет,

като взе предвид становището на Комитета за социална закрила,

като взе предвид становището на Комитета за икономическа политика,

като има предвид, че:

Общи съображения

(1) Регламент (ЕС) 2024/1263, който влезе в сила на 30 април 2024 г., определя целите на рамката за икономическо управление, която е насочена към насърчаване на стабилни и устойчиви публични финанси, устойчив и приобщаващ растеж и устойчивост чрез реформи и инвестиции, както и предотвратяване на прекомерен държавен дефицит. В регламента се предвижда, че Съветът и Комисията осъществяват многостранно наблюдение в рамките на европейския семестър в съответствие с целите и изискванията, определени в ДФЕС. Европейският семестър включва по-специално формулирането и наблюдението на изпълнението на специфичните за всяка държава препоръки. С регламента се насърчава също националната ангажираност с фискалната политика и се поставя по-силен акцент върху средносрочното планиране, наред с по-ефективно и по-съгласувано прилагане. Всяка държава членка трябва да представи на Съвета и на Комисията национален средносрочен фискално-структурен план, съдържащ нейните фискални ангажименти, както и ангажиментите за реформи и инвестиции, и обхващащ период от 4 или 5 години в зависимост от нормалната продължителност на националния законодателен цикъл. Планът за нетните разходи ([2]) в тези планове трябва да спазва изискванията на регламента, в това число изискванията дългът на сектор „Държавно управление“ да следва правдоподобно низходяща траектория до края на периода на корекция или да остане на разумни равнища под 60 % от брутния вътрешен продукт (БВП), а дефицитът на сектор „Държавно управление“ да бъде сведен и/или поддържан под референтната стойност по Договора от 3 % от БВП в средносрочен план. Когато държава членка поеме ангажимент да осъществи съответен набор от реформи и инвестиции в съответствие с критериите, определени в регламента, периодът на корекция може да бъде удължен с до три години.

([1]) ОВ L, 2024/1263, 30.4.2024 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.

([2]) Нетни разходи съгласно определението в член 2, точка 2 от Регламент (ЕС) 2024/1263: „нетни разходи“ означава публичните разходи след приспадане на: i) разходите за лихви; ii) дискреционните мерки по отношение на приходите; iii) разходите по програми на Съюза, изцяло покрити от приходи от фондове на Съюза; iv) националните разходи за съфинансиране на програми, финансирани от Съюза; v) цикличните елементи на разходите за обезщетения за безработица; и vi) еднократните и другите временни мерки.

(2) Регламент (ЕС) 2021/241 на Европейския парламент и на Съвета ([3]), с който бе създаден Механизмът за възстановяване и устойчивост („МВУ“), влезе в сила на 19 февруари 2021 г. По линия на МВУ се предоставя финансова подкрепа на държавите членки за осъществяването на реформи и инвестиции, даващи фискален стимул, финансиран от Съюза. В съответствие с приоритетите на европейския семестър за координация на икономическите политики МВУ стимулира икономическото и социалното възстановяване, като същевременно допринася за устойчиви реформи и инвестиции, по-специално за насърчаване на екологичния и цифровия преход и за укрепване на устойчивостта на икономиките на държавите членки. МВУ също така спомага за укрепването на публичните финанси и за стимулирането на растежа и създаването на работни места в средносрочен и дългосрочен план, за подобряването на териториалното сближаване в рамките на Съюза и за подкрепата на непрекъснатото прилагане на Европейския стълб на социалните права.

(3) Регламент (ЕС) 2023/435 на Европейския парламент и на Съвета ([4]) („Регламентът REPowerEU“), приет на 27 февруари 2023 г., има за цел постепенното премахване на зависимостта на Съюза от вноса на руски изкопаеми горива. Това помага за постигането на енергийна сигурност и диверсификация на енергийните доставки на Съюза, като същевременно увеличава използването на възобновяеми енергийни източници, капацитета за съхранение на енергия и енергийната ефективност. Латвия добави нова глава за REPowerEU към своя национален план за възстановяване и устойчивост, за да финансира ключови реформи и инвестиции, които ще спомогнат за постигането на целите на REPowerEU.

(4) На 30 април 2021 г. Латвия представи на Комисията своя национален план за възстановяване и устойчивост в съответствие с член 18, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2021/241. Съгласно член 19 от посочения регламент Комисията оцени целесъобразността, ефективността, ефикасността и съгласуваността на плана за възстановяване и устойчивост в съответствие с насоките за оценка в приложение V. На 13 юли 2021 г. Съветът прие своето решение за изпълнение за одобряване на оценката на плана за възстановяване и устойчивост на Латвия ([5]), който бе изменен на 8 декември 2023 г. съгласно член 18, параграф 2, за да се актуализира максималното финансово участие за безвъзмездна финансова подкрепа, както и за да се включи в него главата за REPowerEU ([6]). Отпускането на траншовете зависи от приемането на решение на Комисията, взето в съответствие с член 24, параграф 5, в което се посочва, че Латвия е изпълнила задоволително съответните ключови етапи и цели, определени в решението за изпълнение на Съвета. За да бъде изпълнението задоволително, трябва да е запазено постигането на предходните ключови етапи и цели за същата реформа или инвестиция.

(5) На 21 януари 2025 г., по препоръка на Комисията, Съветът прие препоръка, с която одобри националния средносрочен фискално-структурен план на Латвия ([7]). Планът беше представен в съответствие с член 11 и член 36, параграф 1, буква а) от Регламент (ЕС) 2024/1263, обхващa периода от 2025 г. до 2028 г. и представя фискална корекция, разпределена за четири години.

(6) На 26 ноември 2024 г. Комисията прие становище относно проекта на бюджетен план на Латвия за 2025 г. На същата дата, въз основа на Регламент (ЕС) № 1176/2011 на Европейския парламент и на Съвета ([8]), Комисията прие Доклада за механизма за предупреждение за 2025 г., в който Латвия не бе посочена като една от държавите членки, за които ще се извърши задълбочен преглед. Комисията прие и препоръка за препоръка на Съвета относно икономическата политика на еврозоната, както и предложение за съвместния доклад за заетостта за 2025 г., в който се анализира прилагането на насоките за заетостта и принципите на Европейския стълб на социалните права. Съветът прие препоръката относно икономическата политика на еврозоната ([9]) на 13 май 2025 г., а съвместния доклад за заетостта на 10 март 2025 г.

([3]) Регламент (ЕС) 2021/241 на Европейския парламент и на Съвета от 12 февруари 2021 г. за създаване на Механизъм за възстановяване и устойчивост (ОВ L 57, 18.2.2021 г., стр. 17, ELI:http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).

([4]) Регламент (ЕС) 2023/435 на Европейския парламент и на Съвета от 27 февруари 2023 г. за изменение на Регламент (ЕС) 2021/241 във връзка с главите за REPowerEU в плановете за възстановяване и устойчивост и за изменение на регламенти (ЕС) № 1303/2013, (ЕС) 2021/1060 и (ЕС) 2021/1755 и Директива 2003/87/ЕО (ОВ L 63, 28.2.2023 г., стр. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj).

([5]) Решение за изпълнение на Съвета от 13 юли 2021 г. за одобряване на оценката на плана за възстановяване и устойчивост на Латвия (ST 10157/2021).

([6]) Решение за изпълнение на Съвета от 8 декември 2023 г. за изменение на Решението за изпълнение от 13 юли 2021 г. за одобряване на оценката на плана за възстановяване и устойчивост на Латвия (ST 15569/2023).

([7]) Препоръка на Съвета от 21 януари 2025 година за одобряване на националния средносрочен фискално-структурен план на Латвия (ОВ C, C/2025/652, 10.2.2025 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/652/oj).

([8]) Регламент (ЕС) № 1176/2011 на Европейския парламент и на Съвета от 16 ноември 2011 година относно предотвратяването и коригирането на макроикономическите дисбаланси (ОВ L 306, 23.11.2011 г., стр. 25).

([9]) Препоръка на Съвета от 13 май 2025 г. относно икономическата политика на еврозоната (ОВ C, C/2025/2782, 22.5.2025 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/2782/oj).

(7) На 29 януари 2025 г. Комисията публикува компас за конкурентоспособността — стратегическа рамка, която има за цел да повиши глобалната конкурентоспособност на ЕС през следващите пет години. В него се определят трите преобразяващи императива на устойчивия икономически растеж: i) иновации; ii) декарбонизация и конкурентоспособност; и iii) сигурност. За да се преодолее изоставането в областта на иновациите, ЕС се стреми да насърчава промишлените иновации, да подкрепя растежа на стартиращите предприятия чрез инициативи като стратегията на ЕС за подкрепа на стартиращите и разрастващите се предприятия и да насърчава въвеждането на модерни технологии като изкуствения интелект и квантовите изчислителни технологии. В стремежа си към по-екологична икономика Комисията изготви всеобхватен план за действие за енергия на достъпни цени и пакт за чиста промишленост, гарантиращи, че преходът към чиста енергия продължава да бъде разходно ефективен и благоприятен за конкурентоспособността, особено за енергоемките сектори, и е двигател на растеж. За да се намалят прекомерните зависимости и да се повиши сигурността, Съюзът е поел ангажимент за укрепване на световните търговски партньорства, диверсифициране на веригите на доставки и осигуряване на достъп до суровини от критично значение и чисти енергийни източници. Тези приоритети са подкрепени от хоризонтални способстващи фактори, а именно опростяването на нормативната уредба, задълбочаването на единния пазар, финансирането на конкурентоспособността, както и изграждането на съюз на спестяванията и инвестициите, насърчаването на уменията и качествените работни места и по-добрата координация на политиките на ЕС. Компасът за конкурентоспособността е хармонизиран с европейския семестър и гарантира, че икономическите политики на държавите членки са съобразени със стратегическите цели на Комисията, като се създава единен подход към икономическото управление, насърчаващ устойчивия растеж, иновациите и устойчивостта в целия Съюз.

(8) През 2025 г. европейският семестър за координация на икономическите политики продължава да се развива успоредно с прилагането на МВУ. Пълното изпълнение на плановете за възстановяване и устойчивост продължава да е от съществено значение за изпълнението на приоритетите на политиката в рамките на европейския семестър, тъй като плановете спомагат за ефективното справяне с всички или със значителна част от предизвикателствата, посочени в съответните специфични за всяка държава препоръки, отправени през последните години. Тези специфични за всяка държава препоръки продължават да бъдат еднакво актуални и за оценката на изменените планове за възстановяване и устойчивост в съответствие с член 21 от Регламент (ЕС) 2021/241.

(9) Специфичните за всяка държава препоръки за 2025 г. обхващат ключовите предизвикателства на икономическата политика, които не са отразени в достатъчна степен в мерките, включени в плановете за възстановяване и устойчивост, като се вземат предвид съответните предизвикателства, установени в специфичните за всяка държава препоръки за периода 2019—2024 г.

(10) На 4 юни 2025 г. Комисията публикува доклада за Латвия за 2025 г. В него беше оценен напредъкът на Латвия в изпълнението на съответните специфични за държавата препоръки и беше направен преглед на изпълнението от Латвия на плана за възстановяване и устойчивост. Въз основа на този анализ в доклада за страната бяха посочени най-неотложните предизвикателства, пред които е изправена Латвия. В него бяха оценени също напредъкът на Латвия при прилагането на Европейския стълб на социалните права и постигането на водещите цели на Съюза за 2030 г. в областта на заетостта, уменията и намаляването на бедността и социалното изключване, както и напредъкът в постигането на целите на Обединените нации за устойчиво развитие.

Оценка на годишния доклад за напредъка

(11) На 21 януари 2025 г. Съветът препоръча следните максимални темпове на растеж на нетните разходи за Латвия: 5,9 % през 2025 г., 3,6 % през 2026 г., 3,4 % през 2027 г. и 3,3 % през 2028 г., което съответства на максималните кумулативни темпове на растеж, изчислени спрямо 2023 г., от 15,5 % през 2025 г., 19,7 % през 2026 г., 23,8 % през 2027 г. и 27,9 % през 2028 г. На 29 април 2025 г. Латвия представи своя годишен доклад за напредъка ([10]) относно спазването на препоръчителните максимални темпове на растеж на нетните разходи и осъществяването на реформи и инвестиции в отговор на основните предизвикателства, установени в специфичните за държавата препоръки в рамките на европейския семестър. Годишният доклад за напредъка отразява също шестмесечното докладване на Латвия относно напредъка, постигнат при изпълнението на нейния план за възстановяване и устойчивост в съответствие с член 27 от Регламент (ЕС) 2021/241.

(12) Агресивната война на Русия срещу Украйна и последиците от нея представляват екзистенциално предизвикателство за Европейския съюз. Комисията препоръча да се задейства по координиран начин националната клауза за дерогация от Пакта за стабилност и растеж, за да се подкрепят усилията на ЕС за постигане на бързо и значително увеличение на разходите за отбрана, като това предложение беше приветствано от Европейския съвет на 6 март 2025 г. След искането на Латвия на 28 април 2025 г., на 8 юли 2025 г. Съветът, по препоръка на Комисията, прие препоръка, с която се допуска Латвия да се отклони от препоръчаните максимални темпове на растеж на нетните разходи и да ги надхвърли ([11]).

([10]) Годишните доклади за напредъка за 2025 г. са на разположение на адрес: https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/stability-and-growth-pact/preventive-arm/annual-progress-reports_en.

([11]) Препоръка на Съвета от 8 юли 2025 година, с която се допуска Латвия да се отклони от максималните темпове на растеж на нетните разходи, заложени от Съвета, съгласно Регламент (ЕС) 2024/1263 (Задействане на националната клауза за дерогация) (ОВ C, C/2025/3970, 20.8.2025 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/3970/oj).

(13) Въз основа на данните, потвърдени от Евростат ([12]), дефицитът на сектор „Държавно управление“ на Латвия е намалял от 2,4 % от БВП през 2023 г. на 1,8 % през 2024 г., а дългът на сектор „Държавно управление“ е нараснал от 44,6 % от БВП в края на 2023 г. на 46,8 % в края на 2024 г. Според изчисленията на Комисията тези тенденции съответстват на темп на нарастване на нетните разходи от 4,5 % през 2024 г. В годишния доклад за напредъка за 2025 г. Латвия оценява растежа на нетните разходи през 2024 г. на 3,9 %. Според оценка на Комисията растежът на нетните разходи е бил по-висок, отколкото в годишния доклад за напредъка. Разликата между изчисленията на Комисията и оценките на националните органи се дължи на различната оценка на дискреционните мерки по отношение на приходите през 2024 г. ([13]) Въз основа на оценките на Комисията фискалната позиция ([14]), която включва разходи, финансирани както на национално равнище, така и на равнище ЕС, е неутрална през 2024 г. На 4 юни 2025 г. Комисията прие доклад в съответствие с член 126, параграф 3 от ДФЕС ([15]). В този доклад се прави оценка на състоянието на бюджета на Латвия, тъй като нейният планиран дефицит на сектор „Държавно управление“ през 2025 г. надхвърля референтната стойност от 3 % от БВП. В доклада се стига до заключението, че критерият за дефицита се оценява като изпълнен, като се вземат предвид всички съответни фактори. С оглед на тази оценка и след като разгледа становището на Икономическия и финансов комитет, създаден съгласно член 126, параграф 4 от ДФЕС, на този етап Комисията не възнамерява да предложи през юни откриването на процедура при прекомерен дефицит.

(14) Според годишния доклад за напредъка макроикономическият сценарий в основата на бюджетните прогнози на Латвия предвижда растеж на реалния БВП от 1,2 % през 2025 г. и 2,1 % през 2026 г., а инфлацията по ХИПЦ се очаква да бъде 2,5 % през 2025 г. и 2,2 % през 2026 г. В прогнозата на Комисията от пролетта на 2025 г. се предвижда реалният БВП да нарасне с 0,5 % през 2025 г. и с 2,0 % през 2026 г., а инфлацията по ХИПЦ да бъде 3,0 % през 2025 г. и 1,7 % през 2026 г.

(15) В годишния доклад за напредъка се очаква дефицитът на сектор „Държавно управление“ да се увеличи до 3,1 % от БВП през 2025 г., а съотношението на дълга на сектор „Държавно управление“ към БВП се очаква да се увеличи до 49,0 % до края на 2025 г. Тези тенденции съответстват на ръст на нетните разходи от 5,7 % през 2025 г. В прогнозата на Комисията от пролетта на 2025 г. се предвижда дефицит на сектор „Държавно управление“ от 3,1 % от БВП за 2025 г. Прогнозираното увеличение на дефицита през 2025 г. се обуславя от фактори, свързани с приходите и разходите. Очаква се приходите да бъдат неблагоприятно засегнати от намаляването на приходите от подоходен данък поради реформата на системата за подоходно облагане на физическите лица и от намаляването на доходите от собственост, главно поради нормализирането на рентабилността на държавните дружества в секторите на енергетиката и горското стопанство в резултат на по-ниските цени на енергията. Що се отнася до разходите, нарастването на възнагражденията на наетите лица, лихвените плащания и социалните трансфери са основните фактори за увеличаването на дефицита. Според изчисленията на Комисията тези тенденции съответстват на нарастване на нетните разходи от 5,7 % през 2025 г. Въз основа на оценките на Комисията фискалната позиция, която включва разходи, финансирани както на национално равнище, така и на равнище ЕС, се предвижда да бъде експанзионистична — с 1,1 % от БВП през 2025 г. Съотношението на дълга на сектор „Държавно управление“ към БВП се очаква да нарасне до 48,6 % до края на 2025 г. Увеличението на съотношението на дълга към БВП през 2025 г. отразява главно корекциите наличности-потоци и прогнозирания първичен дефицит.

(16) Според прогнозата на Комисията от пролетта на 2025 г. разходите на сектор „Държавно управление“ в размер на 1,8 % от БВП се очаква да бъдат финансирани с безвъзмездна подкрепа („безвъзмездни средства“) от Механизма за възстановяване и устойчивост през 2025 г. в сравнение с 0,9 % от БВП през 2024 г. Разходите, финансирани с безвъзмездна подкрепа от Механизма за възстановяване и устойчивост, дават възможност за висококачествени инвестиции и реформи за повишаване на производителността без пряко въздействие върху салдото и дълга на сектор „Държавно управление“ на Латвия.

(17) Разходите за отбрана на сектор „Държавно управление“ на Латвия възлизат на 2,5 % от БВП през 2021 г., 2,4 % от БВП през 2022 г. и 3,1 % от БВП през 2023 г. ([16]) Според прогнозата на Комисията от пролетта на 2025 г. се предвижда разходите за отбрана да бъдат 3,0 % от БВП през 2024 г. и 3,3 % от БВП през 2025 г. Това съответства на увеличение от 0,8 процентни пункта от БВП в сравнение с 2021 г. Латвия оценява разходите за отбрана на 3,0 % от

([12]) Евростат-Euro Indicators, 22.4.2025 г.

([13]) Комисията не класифицира някои мерки по отношение на приходите като дискреционни фискални мерки, например допълнителни плащания на дивиденти от държавни акционерни дружества и вторични въздействия върху данъчните приходи. Вторичното въздействие върху приходите не е дискреционна фискална мярка, но се вписва в прогнозата на Комисията чрез макроикономически ефекти. Допълнителните плащания на дивиденти от държавни акционерни дружества също са включени в прогнозата на Комисията, но не се разглеждат като дискреционни фискални мерки, тъй като не включват промени в „нормалната“ политика по отношение на дивидентите, например корекции на коефициента на изплащане на дивиденти.

([14]) Фискалната позиция се определя като мярка за годишната промяна в основната бюджетна позиция на сектор „Държавно управление“. Нейната цел е да бъде оценен икономическият импулс, даден от фискалните политики — както тези, които са финансирани на национално равнище, така и тези, които се финансират от бюджета на ЕС. Фискалната позиция се измерва като разликата между: i) средносрочния потенциален растеж и ii) промяната в първичните разходи без дискреционните мерки по отношение на приходите, включително разходите, финансирани с безвъзмездна подкрепа (безвъзмездни средства) от Механизма за възстановяване и устойчивост и други фондове на Съюза.

([15]) Доклад на Комисията, изготвен в съответствие с член 126, параграф 3 от Договора за функционирането на Европейския съюз, 4.6.2025 г., COM(2025) 615 final.

([16]) Евростат, държавни разходи по Класификацията на функциите на държавното управление (КОФОГ). Поради методологични различия между определенията на КОФОГ и НАТО разходите, основани на определението на КОФОГ, може да се различават от разходите, основани на определението на НАТО.

БВП през 2024 г. и на 3,3 % от БВП през 2025 г. Периодът, в който е задействана националната клауза за дерогация (2025—2028 г.), позволява на Латвия да промени приоритетите на държавните разходи или да увеличи държавните приходи, така че трайно по-високите разходи за отбрана да не застрашат фискалната устойчивост в средносрочен план.

(18) Според прогнозата на Комисията от пролетта на 2025 г. нетните разходи в Латвия се очаква да нараснат с 5,7 % през 2025 г. и с 10,4 % кумулативно през 2024 г. и 2025 г. Въз основа на прогнозата на Комисията от пролетта на 2025 г. се предвижда ръстът на нетните разходи на Латвия през 2025 г. да бъде под препоръчителния максимален темп на растеж, както в годишно изражение, така и за 2024 г. и 2025 г., взети заедно.

(19) В годишния доклад за напредъка се очаква дефицитът на сектор „Държавно управление“ да намалее до 3,0 % от БВП през 2026 г., а съотношението на дълга на сектор „Държавно управление“ към БВП се очаква да се увеличи до 49,5 % до края на 2026 г. В годишния доклад за напредъка се очаква след 2026 г. дефицитът на сектор „Държавно управление“ да нарасне до 3,2 % от БВП през 2027 г. и да намалее до 2,3 % от БВП през 2029 г. От друга страна, след 2026 г. съотношението на дълга на сектор „Държавно управление“ към БВП се очаква да нарасне до 52,8 % през 2027 г. и постепенно да спадне до 51,3 % през 2029 г. Въз основа на мерките на политиката, известни към крайната дата на изготвяне на прогнозата, в прогнозата на Комисията от пролетта на 2025 г. се предвижда дефицитът на сектор „Държавно управление“ да остане 3,1 % от БВП през 2026 г. Тези тенденции съответстват на растеж на нетните разходи от 4,4 % през 2026 г. Въз основа на оценките на Комисията фискалната позиция, която включва разходи, финансирани както на национално равнище, така и на равнище ЕС, се предвижда да бъде експанзионистична — с 0,3 % от БВП през 2026 г. Комисията предвижда съотношението на дълга на сектор „Държавно управление“ към БВП да нарасне до 49,3 % до края на 2026 г. Увеличението на съотношението на дълга към БВП през 2026 г. отразява главно въздействието на първичния дефицит.

Основни предизвикателства пред политиката

(20) През 2023 г. данъчните приходи на Латвия са 32,9 % от БВП и остават под средното за ЕС равнище от 39,0 %. Данъците върху труда и потреблението са основните източници на приходи в Латвия, докато данъците върху капитала — включително корпоративния подоходен данък, данъка върху доходите от капитал и данъците върху недвижимото имущество — представляват относително нисък дял от общите данъчни приходи и от БВП в сравнение с други държави членки. Въпреки че тази относителна обща разлика в данъчните приходи може сама по себе си да не е проблем, въпросът за новите източници на структурно финансиране става актуален на фона на нарастващия средносрочен натиск върху публичните финанси, включително: i) ангажиментите на правителството за значително укрепване на вътрешната и външната сигурност; ii) значителните нужди от финансиране за подобряване на обществените услуги, по-специално здравеопазването и социалните грижи; и iii) изпълнението на широкомащабни инфраструктурни проекти, съфинансирани от ЕС (напр. Rail Baltica).

(21) Въпреки че в данъчната реформа, която влезе в сила през януари 2025 г., бяха разгледани някои аспекти, свързани с данъчното облагане на капитала, очакваното фискално въздействие върху приходите от данъци върху капитала е доста слабо, възлизайки на по-малко от 0,1 % от БВП през 2025 г. и 2026 г. Междувременно, въпреки ангажимента си за преминаване към нови стойности на земята и недвижимите имоти за целите на данъчното облагане на недвижимите имоти от 2026 г. нататък, правителството се стреми към ограничени печалби по отношение на фискалното пространство и планира главно да стабилизира приходите от данъци върху недвижимите имоти на равнище, близко до историческата средна стойност.

(22) Според проучвания сред собствениците и управителите на дружества, през 2023 г. сивата икономика е била с 3,6 процентни пункта по-ниска, отколкото през 2022 г., което бележи първия спад от 2019 г. насам. През 2024 г. сивата икономика продължава да се свива, достигайки 21,4 % от БВП, което е с 1,5 процентни пункта по-малко в сравнение с 2023 г. Съществуват различни начини за измерване на размера на сивата икономика и е трудно да се установи пряка причинно-следствена връзка, но трайният акцент на правителството върху прилагането на политически мерки за формализиране на икономическата дейност изглежда е намалил толерантността на дружествата към сивата икономика и готовността им да участват в нея. В същото време поради наблюдаваните положителни промени в намаляването на сивата икономика е необходимо усилията за изпълнение на настоящите планове за действие да продължат.

(23) Годишните прегледи на разходите имат за цел да направят публичните разходи по-ефективни, но настоящата практика предвижда връщане на повечето икономии (приблизително 0,3 % от БВП годишно) за секторните министерства, участващи в процеса на преразглеждане. Вместо това следва да се обмисли пренасочване на полученото финансиране към ограничен брой приоритетни области като отбраната, здравеопазването и социалната закрила.

(24) В съответствие с член 19, параграф 3, буква б) от Регламент (ЕС) 2021/241 и критерий 2.2 от приложение V към него планът за възстановяване и устойчивост включва широк набор от взаимно подсилващи се реформи и инвестиции, които трябва да бъдат изпълнени до 2026 г. Очаква се те да спомогнат за ефективното справяне с всички или със значителна част от предизвикателствата, посочени в съответните специфични за държавата препоръки. В този кратък срок приключването на ефективното изпълнение на плана за възстановяване и устойчивост, включително главата за REPowerEU, е от съществено значение за повишаване на дългосрочната конкурентоспособност на Латвия през екологичния и цифровия преход, като същевременно се гарантира социална справедливост. В съобщението на Комисията „NextGenerationEU – Пътят към 2026 г.“, прието на 4 юни 2025 г., се изяснява приложимият график за приключването на Механизма и се предоставят насоки на държавите членки за постигането на максимална ефективност на изпълнението до 31 август 2026 г., включително относно начините за по-нататъшно рационализиране на техните ПВУ, излагат се основните варианти, които да бъдат взети предвид при преразглеждането им, и се подчертава значението на внимателното съвместно планиране при подаването на последните искания за плащане през 2026 г. Латвия вече е постигнала напредък по изпълнението на реформите и инвестициите в плана си за възстановяване и устойчивост. За да бъдат изпълнени ангажиментите по плана за възстановяване и устойчивост до август 2026 г., от съществено значение е Латвия да ускори изпълнението на реформите и инвестициите, като се справи със съответните предизвикателства. Укрепването на административния капацитет и подобряването на стратегиите за изпълнение биха донесли ползи за Латвия, спомагайки за смекчаване на закъсненията и административните пречки. Съществува риск изпълнението на финансираните от ЕС строителни проекти да бъде забавено поради ограничения капацитет на строителния сектор, дължащ се на конкуриращи се изисквания, регулаторна тежест и външни фактори. Систематичното участие на местните и регионалните органи, социалните партньори, гражданското общество и други съответни заинтересовани страни продължава да бъде от съществено значение, за да се гарантира широка ангажираност за успешното изпълнение на плана за възстановяване и устойчивост.

(25) Изпълнението на програмите в областта на политиката на сближаване, които включват подкрепа от Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР), Фонда за справедлив преход (ФСП), Европейския социален фонд плюс (ЕСФ+) и Кохезионния фонд (КФ), се ускори в Латвия. Важно е да продължат усилията, за да се гарантира бързото изпълнение на тези програми, като същевременно се увеличи максимално тяхното въздействие на място. Латвия вече предприема действия в рамките на програмите си по политиката на сближаване, за да повиши конкурентоспособността и растежа, като същевременно засилва социалното сближаване. Същевременно Латвия продължава да е изправена пред предизвикателства, включително такива, свързани с икономическата и социалната устойчивост, в т.ч. справянето с бедността и социалното изключване, социалното жилищно настаняване, интеграцията на пазара на труда на групите в неравностойно положение, както и предлагането на образование, енергийния преход и регионалната конкурентоспособност, особено в източните гранични региони. В съответствие с член 18 от Регламент (ЕС) 2021/1060 от Латвия се изисква — като част от междинния преглед на фондовете на политиката на сближаване — да направи преглед на всяка програма, като вземе предвид, наред с другото, предизвикателствата, посочени в специфичните за държавата препоръки за 2024 г. С предложенията на Комисията, приети на 1 април 2025 г. ([17]), срокът за представяне на оценка — за всяка програма — на резултатите от междинния преглед се удължава за след 31 март 2025 г. В тях също така се предоставят възможности за гъвкавост, за да се ускори изпълнението на програмите, както и стимули за държавите членки да разпределят ресурси по линия на политиката на сближаване за пет стратегически приоритетни области на Съюза, а именно конкурентоспособността в областта на стратегическите технологии, отбраната, жилищното настаняване, устойчивостта на водните ресурси и енергийния преход, както и за инвестиции в умения в приоритетни сектори, като същевременно се запазва акцентът върху лицата в най-уязвимо положение в програмите по линия на ЕСФ+.

(26) Платформата за стратегически технологии за Европа (STEP) предоставя възможност за инвестиране в ключов стратегически приоритет на ЕС, като се укрепва конкурентоспособността на ЕС. Средствата по STEP се насочват чрез 11 съществуващи фонда на ЕС. Държавите членки могат също така да допринесат за програмата InvestEU в подкрепа на инвестициите в приоритетни области. Латвия би могла да използва оптимално тези инициативи в подкрепа на разработването или производството на технологии от критично значение, включително чисти технологии с ефективно използване на ресурсите.

(27) Освен икономическите и социалните предизвикателства, към чието преодоляване са насочени планът за възстановяване и устойчивост и други фондове на ЕС, Латвия следва да отговори ефективно на оставащите предизвикателства, свързани с бизнес средата, достъпа до финансиране, научните изследвания и иновациите, енергията от възобновяеми източници, енергийната ефективност, устойчивия транспорт, управлението на ресурсите, недостига на работна сила и умения, социалната закрила, здравеопазването и жилищното настаняване.

(28) Както е посочено в компаса за конкурентоспособността, всички институции на ЕС и национални и местни институции трябва да положат големи усилия за изготвянето на по-прости правила и ускоряването на административните процедури. Комисията си постави амбициозни цели за намаляване на административната тежест — с поне 25 %, като за МСП с поне 35 %, и създаде нови инструменти за постигане на тези цели, включително систематичен стрес тест на наличното законодателство на ЕС и засилен диалог със заинтересованите страни. За да постигне тази амбициозна цел, Латвия също трябва да предприеме действия. 47 % от предприятията считат, че сложността на административните процедури е проблем за тяхното дружество при извършването на стопанска

([17]) Предложение за РЕГЛАМЕНТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА за изменение на регламенти (ЕС) 2021/1058 и (ЕС) 2021/1056 по отношение на специални мерки за справяне със стратегически предизвикателства в контекста на междинния преглед – COM(2025) 123 final.

дейност в Латвия ([18]). Нормативната уредба на Латвия представлява пречка за инвестициите, например поради прекалено сложната система за лицензиране. Тези проблеми са особено утежняващи в сектори като развитието на недвижимите имоти, което подчертава необходимостта от реформи за подобряване на бизнес средата. Опростяването и рационализирането на административните процедури е от решаващо значение за стимулирането на икономическия растеж и повишаването на конкурентоспособността в съответствие с по-широките инициативи, подкрепяни от ЕС. То би могло също така да подобри общественото доверие в основаните на факти правителствени решения, да допринесе за намаляване на сивата икономика и в резултат на това да стимулира устойчивия икономически напредък.

(29) Латвийските предприятия използват традиционните източници на външно финансиране — например банковите заеми и капиталовия пазар — по-рядко в сравнение с предприятията в повечето други държави от ЕС. Пазарните лихвени проценти по кредитите са високи, а изискванията за обезпечение са строги, най-вече в корпоративния сектор, включително сред малките и средните предприятия. Това подкопава капацитета на предприятията да се разраства и излага на риск възможностите за инвестиции в области от стратегическо значение, като например екологичния преход, търговската реализация на иновациите и проектите за регионално развитие. Особено внимание следва да се обърне на източния граничен регион на Латвия, като се увеличат инвестициите за укрепване на неговата социална и икономическа устойчивост. Стимулирането на конкуренцията в банковия сектор и насърчаването на публичните схеми за кредитиране и гарантиране с цел да се улеснят инвестициите в области от стратегическо значение биха могли да подобрят достъпа до финансиране.

(30) Латвийските частни инвестиции в научни изследвания и иновации като процент от БВП са сред най-ниските в ЕС. Предприятията в Латвия наемат по-малко изследователи от колегите си в подобни държави. Оползотворяването на научноизследователските дейности и сътрудничеството между частния бизнес и академичните среди са ограничени. Латвийското правителство вече предприе няколко важни стъпки за реформиране на академичната система. Например изискването за владеене на латвийски език беше облекчено за няколко академични длъжности, което дава на латвийските университети повече възможности да привлекат чуждестранни таланти. Латвия е в процес на реформиране на своята система за научни изследвания и иновации, за да подобри създаването и задържането на таланти, например чрез увеличаване на заплатите на докторантите. Успешното изпълнение на тези реформи, както и увеличаването на финансирането за академични изследвания, биха могли да увеличат предлагането на добре обучени изследователи за предприятията. Освен това Латвия следва да стимулира сътрудничеството между предприятията и академичните среди и би могла да обмисли преки стимули за научноизследователска и развойна дейност за предприятията, като например обществени поръчки за иновации.

(31) През 2024 г. 74 % от електроенергията в Латвия е произведена от възобновяеми източници, като водноелектрическата енергия представлява 51 % от общото количество. Същевременно делът на производството на слънчева и вятърна енергия, съответно 8 % и 4 %, все още е значително по-нисък от този в Литва и Естония и е под средния за ЕС. Съществува възможност за допълнително диверсифициране на енергийния микс от възобновяеми източници на страната чрез използване на вятърна и слънчева енергия и чрез увеличаване на производството от тези източници. По-специално, въпреки някои ограничени действия, планирани в рамките на националния план за възстановяване и устойчивост, са необходими допълнителни усилия за ускоряване и рационализиране на процедурите за издаване на разрешения за нови проекти за слънчева и вятърна енергия. Латвия следва също да предприеме допълнителни действия за насърчаване на гъвкавостта на търсенето, като например стимулиране на акумулирането на енергия, притежавано от крайните потребители, и участие в разпределени енергийни ресурси и в услуги за балансиране и гъвкавост. Освен това тя следва ясно да определи ролите на някои участници на енергийния пазар, като например агрегаторите на търсене в малък мащаб. Отделно от това, заявленията за разрешения за присъединяване към мрежата за съоръжения за производство на енергия от възобновяеми източници значително надвишават наличния капацитет на електроенергийната мрежа, поради което издаването на нови разрешения е спряно от юли 2023 г. Въпреки някои положителни законодателни промени през 2025 г., съществуват възможности за допълнителни регулаторни действия за подобряване на управлението на опашките в мрежата.

(32) Секторът на сградите и транспортният сектор са от съществено значение както от гледна точка на енергетиката, така и на климата. Въпреки че понастоящем се прилагат или се планират значителни схеми за енергийна ефективност, те продължават да разчитат прекомерно на публично финансиране, предимно от ЕС. По-бързото обновяване на сравнително стария сграден фонд би могло да донесе ползи на Латвия чрез: i) привличане на допълнително частно финансиране; ii) предпочитане на финансовите инструменти и вариантите за намаляване на риска пред схемите за енергийна ефективност, основани на безвъзмездни средства; и iii) подкрепа за развитието на сектора на енергийните услуги като ключов фактор за инвестиции в енергийна ефективност. В транспортния сектор, който все още разчита в голяма степен на петролни продукти, потенциалът за по-нататъшна електрификация и цялостна декарбонизация също е значителен. Въпреки някои положителни мерки, които са въведени или са в процес на подготовка, Латвия би могла да направи повече, за да насърчи използването на електрически превозни средства и производството и навлизането на възобновяеми и нисковъглеродни горива както за обществения, така и за частния транспорт. Успоредно с това допълнителни инвестиции за разширяване на мрежата за зареждане също биха били от полза. Също така, извън сектора на сградите и транспортния сектор, като се има предвид високият и нарастващ дял на възобновяемите енергийни източници в националния електроенергиен микс, насърчаването на по-нататъшната електрификация би могло да бъде ефективна стратегия за намаляване на общата въглеродна интензивност и повишаване на енергийната сигурност.

([18]) „Отношение на предприятията към корупцията в ЕС“, Експресен доклад на Евробарометър (април 2024 г.)

(33) Напредъкът на Латвия към кръгова икономика трябва да се ускори, за да бъдат постигнати целите на ЕС за кръгова икономика. Показателите на страната за устойчив икономически растеж изостават от средните за ЕС, докато нейният материален отпечатък продължава да нараства. Латвия е подобрила своята система за управление на отпадъците, но страната все още депонира почти половината от битовите си отпадъци и е изложена на риск да не изпълни целта за 2025 г. за рециклиране на битовите отпадъци.

(34) Недостигът на работна сила и умения продължава да оказва натиск върху икономическия растеж и да забавя прехода към иновативна, цифрова и екологична икономика. Застаряването на населението води до намаляване на работната сила и е налице висок процент на свободни работни места в ключови сектори като строителство, производство, изолации, горско стопанство и здравеопазване. Дългосрочните прогнози показват, че през следващите десетилетия този недостиг ще нарасне още повече. Подобряването на условията на труд би могло да спомогне за привличането и задържането на квалифицирани работници, включително в сектори като здравеопазване и социални грижи. Ниският дял на завършилите висше образование в областта на науките, технологиите, инженерството и математиката (НТИМ) и липсата на изследователи в тези области са едни от основните пречки пред укрепването на капацитета на Латвия за научни изследвания и иновации, особено в частния сектор. Латвия е в процес на разработване на устойчива рамка за учене за възрастни; участието на възрастните в обучението и включването на безработните лица и хората, изложени на риск от безработица, в мерките на политиката за подпомагане на хората да намерят или да останат на работа обаче са по-ниски от средните стойности за ЕС. Относително ниското и намаляващо равнище на цифровите компетентности също представлява значителен риск за производителността. За да се отключи неоползотвореното предлагане на работна ръка, мерките за повишаване на квалификацията и преквалификация биха могли да бъдат по-целенасочени, включително за нискоквалифицираните лица и в различните региони. Сътрудничеството с работодателите би могло да се засили, като се увеличи използването на програми за учене в процеса на работа и на ръководено и финансирано от работодателите обучение на служителите с цел допълнително да се подобрят уменията на работниците.

(35) Латвия все още е изправена пред трайно високи равнища на неравенство и значителни рискове от бедност и социално изключване, особено засягащи възрастните хора. Разходите за социална закрила спрямо БВП са ниски и са намалели от 14,0 % през 2022 г. на 13,5 % през 2023 г., докато въздействието на социалните трансфери, различни от пенсиите, по отношение на смекчаването на неравенството в доходите все още е едно от най-ниските в ЕС. Освен това осигуряването на адекватно подпомагане на доходите за възрастните хора продължава да бъде основно предизвикателство. Следователно системата за социална закрила не успява да преодолее бедността или социалното изключване за значителна част от населението. Освен това съществените социално-икономически различия между регионите влияят върху предоставянето на социални услуги от общините въпреки въвеждането на минимален набор от услуги. На последно място, публичните разходи за дългосрочни грижи и грижи по домовете продължават да бъдат недостатъчни предвид демографските тенденции.

(36) Ниските публични разходи за здравеопазване и нездравословният начин на живот са основните причини за незадоволителното здравно състояние на населението. Достъпът до публично финансирано здравно обслужване в Латвия е ограничен от недостатъчния обхват на пакета от държавни обезщетения, което води до високи преки плащания за здравно обслужване. Финансовата тежест от това засяга непропорционално домакинствата с ниски доходи. Следователно Латвия има един от най-високите проценти на неудовлетворени по собствена преценка потребности от медицински грижи. Освен това Латвия е изправена пред недостиг на работна сила в здравния сектор, особено на медицински сестри, което допълнително подкопава предоставянето на здравни услуги. Правителството предложи законопроект за реформа на финансирането на здравеопазването; в предложението обаче не се поема ангажимент за по-голям дял от БВП за сектора.

(37) Налице е недостиг на качествени жилища на достъпни цени, главно поради ниските инвестиции в жилища. Недостигът на жилища подкопава трудовата мобилност и социалното приобщаване. Освен това съществуващият жилищен фонд е с лошо качество, по-специално по отношение на енергийната ефективност, което оказва финансов натиск върху домакинствата поради повишаването на разходите за енергия.

(38) С оглед на тясната взаимообвързаност между икономиките на държавите членки от еврозоната и колективния им принос за функционирането на Икономическия и паричен съюз, през 2025 г. Съветът препоръча на държавите членки от еврозоната да предприемат действия, включително чрез своите планове за възстановяване и устойчивост, за да изпълнят препоръките от 2025 г. относно икономическата политика на еврозоната. За Латвия препоръки 2, 3, 4 и 5 помагат за изпълнението на първата препоръка за еврозоната относно конкурентоспособността, препоръки 4 и 5 спомагат за изпълнението на втората препоръка за еврозоната относно издръжливостта, а препоръка 1 спомага за изпълнението на третата препоръка за еврозоната относно макроикономическата и финансовата стабилност, изложена в препоръката от 2025 г.

ПРЕПОРЪЧВА на Латвия през 2025 г. и 2026 г. да предприеме следните действия:

1. Да укрепи общите разходи и готовността в областта на отбраната и сигурността, като същевременно гарантира устойчивост на дълга в съответствие със заключенията на Европейския съвет от 6 март 2025 г. Да се придържа към максималните темпове на растеж на нетните разходи, препоръчани от Съвета на 21 януари 2025 г., като същевременно използва разрешението съгласно националната клауза за дерогация за по-високи разходи за отбрана. Да направи публичните финанси подходящи за задоволяване на нарастващите нужди от структурни разходи, включително за отбрана, здравеопазване и социална закрила, например като разшири данъчното облагане, така че да обхваща източници, които са по-малко вредни за растежа, като включи неформалните или недекларираните дейности в официалната икономика и като пренасочи разходите към приоритетни области въз основа на прегледи на публичните разходи.

2. С оглед на приложимите срокове за навременното приключване на реформите и инвестициите съгласно Регламент (ЕС) 2021/241 да ускори изпълнението на плана за възстановяване и устойчивост, включително главата за REPowerEU. Да ускори изпълнението на програмите по политиката на сближаване (ЕФРР, ФСП, ЕСФ+, КФ), като по целесъобразност се използват възможностите, предлагани от междинния преглед. Да използва оптимално инструментите на ЕС, включително възможностите, предоставени от програмата InvestEU и платформата за стратегически технологии за Европа, за да подобри конкурентоспособността.

3. Да опрости регулирането, да подобри регулаторните инструменти и да намали административната тежест за дружествата. Да подобри достъпа до финансиране за малките и средните предприятия, включително като стимулира конкуренцията на финансовите пазари и насърчи публичните схеми за кредитиране и гарантиране, за да се улеснят инвестициите от стратегическо значение, по-специално в областта на екологичния преход, разрастването и пазарната реализация на иновациите и регионалното развитие. Да улесни частните инвестиции в научни изследвания и иновации, включително като продължи реформите в системата на висшето образование с цел да се укрепи сътрудничеството между предприятията и академичните среди.

4. Да намали зависимостта от изкопаеми горива и да повиши енергийната сигурност, като ускори внедряването на енергия от възобновяеми източници, по-специално вятърна и слънчева енергия. Да подобри процедурите за издаване на разрешения и управлението на опашките в електроенергийната мрежа и да насърчи акумулирането на енергия, реакцията на потреблението и основаните на пазара решения за гъвкавост. Да намали първичното и крайното енергийно потребление и въглеродната интензивност, като засили мерките за енергийна ефективност, особено в сектора на сградите, и като насърчи допълнителната електрификация. Да ускори декарбонизацията на транспорта, особено на автомобилния транспорт, като насърчи навлизането на електрически превозни средства, производството и разпространението на възобновяеми транспортни горива и разширяването на инфраструктурата за зареждане. Да повиши ресурсната ефективност и да насърчи прехода към кръгова икономика чрез екоиновации и устойчиви практики за управление на ресурсите.

5. Да предприеме действия във връзка с недостига на работна сила и умения, особено в областта на науките, технологиите, инженерството и математиката (НТИМ) и в други специалности, необходими за екологичния преход, за научни изследвания и за цифровизация, както и в социалния и здравния сектор, включително чрез целенасочено повишаване на квалификацията и преквалификация и подобряване на условията на труд. Да укрепи социалната закрила с цел да се намали неравенството, включително като подобри адекватността на пенсиите за старост и достъпа до качествени социални услуги, по-специално домашни грижи, като същевременно се запази фискалната устойчивост. Да укрепи адекватността и достъпността на здравната система с цел да се подобрят здравните резултати, включително като осигури допълнителни човешки и финансови ресурси, разшири законоустановения пакет от обезщетения и намали преките плащания. Да увеличи наличието и качеството на социални и финансово достъпни енергийно ефективни жилища, включително чрез саниране.

Съставено в Брюксел на 8 юли 2025 година.

За Съвета

Председател

S. LOSE